

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain ja valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta; lausuntoyhteenveto

Sisäministeriössä on laadittu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain (1287/2004) ja valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n muuttamisesta.

Esitysluonnoksen mukaan siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetussa laissa rajoitettiin valtion virkamiehen ja työntekijän oikeutta ansaita vuosilomaa siltä ajalta, kun hän on virkavapaalla tai vapautettuna työstä mainitussa laissa tarkoitetun palvelussuhteen vuoksi. Nykyisin oikeudesta on määrätty vuosilomista tehdyssä valtion virka- ja työehtosopimuksessa. Lakiin lisättäisiin myös säännökset Kriisinhallintakeskuksen oikeudesta tietyin edellytyksin periä järjestämänsä koulutukseen osallistuvilta henkilöiltä valtion maksuperustelaisissa tarkoitettua omakustannusarvoa alempi maksu.

Lisäksi valtion virkamieslakiin lisättäisiin sääntelyä Kriisinhallintakeskuksen johtajan viran kansalaisuusvaatimuksesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muuttamista koskevan lain 7 a ja 8 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1.3.2025.

Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella 7.6.-2.8.2024. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta: sisäministeriön poliisiosasto, pelastusosasto ja hallinto- ja kehittämisosasto, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, puolustusministeriö, oikeusministeriö, oikeuskanslerinvirasto, Poliisihallitus, Rajavartiolaitos, Tulli, Rikosseuraamuslaitos, Kriisinhallintakeskus, Maahanmuuttovirasto, Syyttäjälaitos, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry., Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry., Ammattiliitto Pro ry., Suomen Poliisijärjestöjen liitto SPJL ry., Rajaturvallisuusunioni ry., Suomen kansanvälisen kriisinhallinnan poliisit ry., SaferGlobe ry., sekä Laajan turvallisuuden verkosto WISE ry.

Lausunnon antoivat valtiovarainministeriö, ulkoministeriö, puolustusministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriön pelastusosasto ja hallinto- ja kehittämisosasto, Poliisihallitus, Rajavartiolaitos, Kriisinhallintakeskus, Maahanmuuttovirasto, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry., Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry., Ammattiliitto Pro ry., Suomen Poliisijärjestöjen liitto SPJL ry., Suomen kansanvälisen kriisinhallinnan poliisit ry. sekä SaferGlobe ry.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Maahanmuuttovirasto sekä sisäministeriön pelastusosasto ja hallinto- ja kehittämisosasto ilmoittivat, ettei niillä ollut lausuttavaa.

A. Kriisinhallintakeskuksen oikeus periä koulutukseen osallistuvilta valtion maksuperusteisissa tarkoitettua omakustannusarvoa alempi koulutusmaksu (1. lakiehdotuksen 4 f §)

Valtiovarainministeriöllä ja Puolustusministeriöllä ei ole lausuttavaa tai huomautettavaa muutosehdotukseen. **Ulkoministeriö, Tuomioistuinvirasto ja Ammattiliitto Pro ry** puoltavat ehdotettua muutosta. **SaferGlobe ry** pitää erittäin hyvänä Kriisinhallintakeskukselle annettavaa mahdollisuutta periä kurseistaan alempia maksuja. Sen mukaan strategisesti Suomelle on tärkeää, että koulutettavat ovat sellaisia henkilöitä, joiden urakehitystä Kriisinhallintakeskus haluaa tukea riippumatta heidän taloustilanteestaan. Varsinkin nuorille pakolliset kurssimaksut voivat aiheuttaa turhia kynnyksiä osallistumiselle, mikä taas voi aiheuttaa Suomelle strategista haittaa pidemmällä aika välillä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että säännösehdoituksen ja sitä koskevien säännöskohtaisten perustelujen valossa jää jossain määrin avoimeksi, millaiset tilanteet olisivat sellaisia, joissa ”osallistuminen on tarpeen 1 §:ssä säädetyn toiminnan tukemiseksi.” Esitysluonnoksen mukainen perustelu jää jossain määrin vaikeasti ymmärrettäväksi. Viranomaiselle asiassa jäävän harkinnan tarkkarajaisuuden kannalta jatkovalmistelussa olisi syytä pyrkiä täsmentämään ainakin säännöskoh-taisia perusteluja siitä, millaisia tilanteita säännösehdotus tarkoittaisi käytännössä.

Ehdotetun 4 f §:n 2 momentin mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat sää-nökset niistä henkilöryhmistä, joilta peritään omakustannusarvoa alempi koulutusmaksu. Oikeusmi-nisteriö toteaa, että jatkovalmistelussa on syytä täsmentää perusteluja valitusta sääntelytasosta, miksi kyse olisi sisäministeriön asetuksella säädettävästä asiasta. Asetuksenantovaltuus jää ehdotetussa muodossa kohtalaisen avoimeksi. Ehdotetun asetuksenantovaltuuden perusteluista on tällä hetkellä vaikea tunnistaa, millaista harkintaa asetuksenantaja saisi käyttää siinä, mitkä henkilöryhmät määri-tettäisiin alemman koulutusmaksun piiriin. Asetuksenantovaltuuden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi jatkovalmistelussa on syytä pyrkiä täsmentämään esitystä tältä osin, jotta ase-tuksenantovaltuuden mukainen asetuksenantajan harkintavalta olisi selvemmin rajattu.

Kriisinhallintakeskuksen mukaan muutosehdotus on tarkoituksenmukainen. Kriisinhallintakeskuk-sen koulutuksiin voi toissijaisina - ja mikäli kurseilla on tilaa - osallistua henkilöitä, joita ei sillä het-kellä kouluteta siinä välittömässä tarkoituksessa, että he olisivat rekrytoitavissa siviilikriisinhallinta-tehtäviin Suomen lähettäminä. Heidän osallistumisensa kuitenkin tukee Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan, sillä he tuottavat lisäarvoa niille kurssilaisille, jotka Kriisinhallintakeskus kouluttaa rekrytoidakseen siviilikriisinhallintatehtäviin ja toisaalta heidän osallistumisensa myötä kriisinhallintakeskuksen koulutusten vaikuttavuus paranee.

Kriisinhallintakeskus valitsee kurssille henkilöitä, jotka työskentelevät kokonaisvaltaisen kriisinhallin-nan saralla. He tuovat aikaisemman toimialuekokemuksensa myötä tietoa ja ymmärrystä eri toimia-lueista, joille Kriisinhallintakeskus rekrytoi kurssilaisia. Osa edellä mainituista osallistujista on ulko-maisia. Tämä tukee kurssien kansainvälisyyttä, työskentelykielen jatkuvaa käyttöä ja laajentaa näin myös siviilikriisinhallintatehtäviin valmistautuvien asiantuntijoiden valmiuksia toimia osana kansain-välistä työyhteisöä ja tiimiä. Edellä mainituilta henkilöiltä peritään kurssille osallistumisesta omakus-tannushintaa alempi hinta, koska he eivät osallistuisi kurssille, jos sen maksu vastaa omakustannus-hintaa. Tällöin kurssimaksun maksavien osallistujien tuoma lisäarvo jäisi saavuttamatta ja ainakin osa heistä joudutaan palkkaamaan kurssin koulutus tehtäviin opetustavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi alennetusti maksavien kurssilaisten tuomat tulot jäisivät saamatta, jolloin yhden siviilikriisinhallinta-asiantuntijan koulutettavahinta nousisivat.

B. Rajoitukset valtion virkamiehen ja työntekijän oikeuteen ansaita vuosilomaa siltä ajalta, kun hän on virkavapaalla tai vapautettuna työstä mainitussa laissa tarkoitettun palvelussuhteen vuoksi (1. lakiehdotuksen 7 a §).

Valtiovarainministeriö toteaa näkemyksenään esitysluonnoksen lainsäädäntöteknisesti sinänsä mahdolliseksi poikkeamaksi yhden yksittäisen palvelussuhteen ehdon määrittelemiseksi lainsäädän-nöllä eikä kollektiivisopimusjärjestelmässä. Esitys rajoittaisi vain kertyvän lomaoikeuden määrää mutta muilta osin kyseisten vuosilomaetuuksien määräytyminen ja käyttäytyminen perustuisi edelleen valtion vuosilomasopimuksen määräyksiin. Ottaen huomioon kollektiivisopimusjärjestelmästä tehtä-vän poikkeaman tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, on esitys sinänsä valtiovarainministeriön näkökul-masta toteutettavissa esitetyin tavoin.

Valtion työmarkkinalaitos ja pääsopijajärjestöjen edustajat ovat keskustelleet luonnosesityksessä esitettyjen muutosten sisällöstä ja toteuttamistavasta. Keskusteluissa pääsopijajärjestöjen taholta on ilmaistu mahdollisuus ja valmius neuvotella ja mahdollisesti sopia esitetystä muutoksesta lakiesitystä vastaavalla tavalla virka- ja työehtosopimuksin. Varsinaiset sopimusneuvottelut on tarkoitus aloittaa elokuussa, mikäli pääsopijajärjestöt päättävät osallistua neuvotteluihin työmarkkinalaitoksen sitä esittäessä. Jos asiasta saadaan neuvottelutulos, esitetyn muutoksen toteuttaminen lainsäädännöllä ei valtiovarainministeriön mukaan ole välttämätöntä.

Ulkoministeriö näkee ehdotuksen pääosiltaan tarkoituksenmukaisena, sillä nykyinen laki voi aiheuttaa taustatyöntajalle taakkaa ja kustannuksia koituvia pitkiä vuosilomakertymiä, joita esitys keventäisi. Erittäin pitkät vuosilomakertymät eivät ole tarkoituksenmukaisia henkiseen, fyysiseen tai sosiaaliseen palautumiseen siviilikriisinhallinnan palvelussuhteesta, etenkin esimerkiksi sihteeristötehtävissä, joissa työskentelyolosuhteet ovat usein kotimaan olosuhteisiin verrattavia.

Puolustusministeriö pitää esitystä kannatettavana. Puolustusministeriö on tuonut jo esiselvitysvaiheen lausunnossaan esiin huolensa siviilikriisinhallintatehtävistä palaavan virkamiehen suurista lomakertymistä. Suuret lomakertymät nähdään puolustushallinnossa ongelmallisina työnantajan näkökulmasta. Siviilikriisinhallintatehtävissä tehtävän kesto on pääasiassa yhdestä vuodesta kolmeen vuotta. Vuosilomalain mukainen vuosilomakertymä siviilikriisinhallintapalveluksen ajalta voi olla kolmen vuoden tehtävän jälkeen yli 100 vuorokautta. Puolustusministeriö toteaa, että työnantajan näkökulmasta tämä tarkoittaa merkittävää lisäpoissaoloa varsinaisesta työtehtävästä siviilikriisinhallintatehtävän päätyttyä. Puolustusministeriö toteaa, että tämän lisäksi siviilikriisinhallintatehtävissä palveluvapaiden määrä on merkittävä, eikä kyseisiä vapaita lasketa vuosilomaksi.

Puolustusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että mikäli henkilö eläköityy siviilikriisinhallintapalveluksen aikana tai välittömästi sen jälkeen, kustannus työnantajalle on merkittävä siinä tapauksessa, jos henkilöllä ei ole mahdollisuutta käyttää kertyneitä lomapäiviä ennen eläkkeelle siirtymistä.

Puolustusministeriö katsoo, että esitetty lakimuutos helpottaisi ainakin osittain palaavan virkamiehen tehtävien järjestelyjä ja vähentäisi samalla myös työnantajan kustannuksia. Puolustusministeriö huomioi kuitenkin lopuksi, että nykyisen vuosilomaoikeuden rajoittaminen voi osaltaan vaikuttaa siviilikriisinhallintatehtävien houkuttelevuuteen.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi, millä tavalla varmistetaan, että työaikadirektiivin vaatimus vuosilomaoikeudesta ja vuosiloman palkkisuudesta toteutuvat kaikissa siviilikriisinhallinnan tehtävissä. Lisäksi ministeriön mukaan esityksessä tulisi käsitellä työmarkkinaosapuolten sopimusautonomian rajoittamista Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusjärjestelmän ja perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota ehdotetun siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain 7 a §:n sanamuotoon. Työehtosopimuslain 1 §:ssä ei säädetä vuosilomaoikeudesta. Pykälän sanamuotoa saattaisi olla perusteltua täsmentää siten, että siitä selkeämmin ilmenisi, että kyse on virka- ja työehtosopimusosapuolten sopimusvapauden rajoituksesta.

Kriisinhallintakeskuksen mukaan muutos keventää erityisesti pitkien palvelussuhteiden taustatyöntajalle aiheuttamaa tuotannollista ja/tai taloudellista taakkaa, mutta ehdotetussa muodossa antaa silti mahdollisuuden riittävään palautumisjaksoon. Kriisinhallintakeskus kiinnittää lisäksi erityistä huomiota siihen, että vuosilomaoikeuden kertyminen on suorien taloudellisten etujen lisäksi yksi tekijä pätevien hakijoiden rekrytoinnissa siviilikriisinhallintatehtäviin. Jos tätä etua yksipuolisesti heikennetään ilman kompensatiota, tällä on todennäköisesti suora määrällinen ja laadullinen heikentävä vaikutus Kriisinhallintakeskuksen tulostavoitteiden toteutumiselle. Edun poistaminen saattaa edellyttää palvelussuhteen etujen kilpailukykyisyyden tarkastelua muutoksen vaikutusten selviämisen jälkeen.

Tuomioistuinvirasto puoltaa muutosehdotusta. **SaferGlobe ry** pitää lainvalmistelussa tehtyä eurooppalaista vertailua erinomaisena. Sen mukaan on tärkeää, että suomalaiset kriisinhallintatehtäviin lähetettävät henkilöt saavat samankaltaiset edut kuin muista verokkimaista lähetettävät.

Rajavartiolaitoksen esikunta (RVLE) katsoo, että vuosilomaoikeutta voidaan ja on tarve rajoittaa enemmän kuin luonnokseen on kirjattu. Luonnos tuottaa käytännössä täyden lomaoikeuden ensimmäisen 18 kuukauden ajalta, jonka jälkeen lomaoikeutta tuottaisivat myös yhdenjaksoiset

palveluskuukaudet 25-27. RVLE esittää harkittavaksi, että vuosilomaa voisi kertyä enintään kahden toista kuukauden ajanjaksolta, jolloin sitä ei kertyisi ollenkaan toisen eikä kolmannen vuoden pituisen ajanjakson palveluksesta. Tai niin, että vasta palveluksen jatkuessa kolmatta vuotta, lomaa voisi kertyä enintään kuudelta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Vaihtoehtoisesti RVLE esittää, että vuosilomaa ei kertyisi ollenkaan kolmannen vuoden alusta lukien ja toisen vuoden vuosilomaoikeutta tuottaisivat vasta yhdenjaksoiset kuukaudet 19-24. Tämä voidaan säätää esimerkiksi seuraavalla tavalla:

1) enintään 18 kuukauden poissaolon ajalta 12 ensimmäiseltä täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta; ja

2) siltä osin kuin poissaolo kestää yli 18 kuukautta, enintään kuudelta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta.

Näin ansainta muodostuisi tarkoituksenmukaisemmin palvelussuhteen kokonaiskestoon nähden ja olisi tasapuolisempaa eri pituisten palvelussuhteiden kesken. Toisen vuoden jälkimmäisen puolikkaan vuosilomaoikeuteen lukemisella olisi myös kannustava vaikutus täyden kahden vuoden palvelukseen 18 kk keston sijaan. Kokonaiskertymä olisi myös hieman (3 lomanmääräytymiskuukautta) luonnosteltua pienempi.

Hallituksen esityksen luonnosta on perusteltu palautumisella sekä vuosittaisella työaika-suojelulla, vaikka operaation aikana kertyy ja voidaan pitää erilaisia vapaita ja siviilikriisinhallintapalvelun jälkeinen vuosilomien pitäminen ajoittuu pääsääntöisesti jo eri vuodelle kuin itse operaatioon osallistuminen. Esitetty muutos huomioisi paremmin myös sen, että virkamiehillä on usein pitämättömiä vuosilomia myös siviilikriisinhallintapalvelua edeltävältä ajalta. Palvelussuhteen jälkeisen palautumisen kannalta loman kertymisen ajankohdalla ei ole merkitystä.

Edelleen RVLE:n mukaan esimerkiksi vuosilomalaila ja työaikalaila on poikettu valtion virkaehtosopimuslain (VESL) 1 §:n pääsäännöstä, jonka mukaan virkamiesten palvelussuhteenehdoista sovitaan virkaehtosopimuksilla. Kummassakaan laissa ei ole kuitenkaan katsottu tarpeelliseksi ottaa asiasta mainintaa em. lakeihin 7 a §:n alussa olevalla tavalla.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu aktiivisesti siviilikriisinhallintaan. Noin neljännes siviilikriisinhallintaoperaatioihin lähetettävistä asiantuntijoista on poliiseja. Kesäkuussa 2024 siviilikriisinhallintatehtävissä oli yhteensä 33 poliisia, joista seitsemän henkilön palvelussuhde on suunniteltu kestävän 12 kuukautta ja 26 henkilön palvelussuhde yli 12 kuukautta.

Työntekijän palautumisen ja työhyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että työntekijällä olisi riittävä palautumisaika siviilikriisinhallinnan tehtävän jälkeen ja mahdollisuus pitää lomaa ennen paluuta omaan virkatehtävään. Poliisihallitus esitti lainsäädäntöhankkeen esiselvitysvaiheessa, että siviilikriisinhallinnan palvelussuhteen aikana kertyneet lomat pidettäisiin virkavapauden aikana, jolloin vuosilomat ja niistä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat henkilön taustatyönantajan sijasta siviilikriisinhallinnan palvelussuhteeseen.

Poliisihallitus katsoo edelleen, että taustatyönantajan taakkaa tulisi helpottaa, koska nykyinen vuosilomakertymä aiheuttaa haasteita (esimerkiksi vuosiloman aikainen sijaistaminen) ja ylimääräisiä kustannuksia (esimerkiksi maksettavat lomarahat ja lomakorvaukset). Luonnoksen 5. jaksossa tätä toteuttamisvaihtoehtoa on arvioitu, mutta sen osalta on todettu, että ratkaisu, jossa henkilön olisi pidettävä vuosilomansa päivämäärälleen säädettyä ajankohtana siviilikriisinhallinnan palvelussuhteen lopussa, tarkoittaisi merkittävää poikkeusta vuosilomasta tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen lähtökohdista. Valtion virka- ja työehtosopimuksessa vuosilomista 8 §:n mukaan vuosiloma annetaan virkamiehelle ja työntekijälle viraston määräämänä ajankohtana, jos virasto ja virkamies tai työntekijä eivät sovi vuosiloman pitämisestä siten kuin 9 §:ssä on säädetty.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että siviilikriisinhallinnan palvelussuhteen ehdot poikkeavat monella tavalla valtion virkamiesten ja työntekijöiden virka- ja palvelussuhteen ehdoista, eikä tällainen muutos vuosiloman antamisajankohdasta olisi niin merkittävä poikkeus. On myös huomioitava, että vuosiloman antamisajankohta olisi henkilön tiedossa jo siviilikriisinhallinnan tehtävään hakeutuessa, jolloin vuosiloman ajankohta olisi jo etukäteen tiedossa. Esitysluonnokseen ei sisälly nyt tällaista Poliisihallituksen esittämää muutosta, vaan ainoastaan vuosilomakertymään esitetään muusta laista ja valtion virka- ja työehtosopimuksesta poikkeavaa sääntelyä (ehdotettu 7a §).

Esitysluonnoksen taloudellisissa vaikutuksissa (4.2.) on esitetty suuntaa antavia arvioita taloudellisista kokonaisvaikutuksista vuosilomaoikeuden rajoitusten osalta. Luonnoksessa on laskettu, että suuntaa antavat kokonaisvaikutukset 31 poliisiin (tilanne toukokuussa 2024) ryhmältä kahden vuoden keskimääräisen palvelussuhteen ajalta olisi lomarahojen osalta noin 50.000 euroa ja vuosilomakorvausten osalta noin 100.000 euroa. Sijaisen palkkakustannuksissa saavutettaisiin noin 160.000 euron säästöt. Poliisihallituksen arvion mukaan siviilikriisinhallintatehtävistä virastoon palanneiden henkilöiden työtehtävät on hoidettu vuosilomapäivien ajan normaalein sijaisjärjestelyin. Vain joissakin tapauksissa henkilön sijaiseksi rekrytoidun henkilön määräaikaisuutta on jatkettu vuosiloman ajaksi. Poliisihallitus arvioi, että vuosilomaoikeutta rajoittamalla todelliset säästövaikutukset jäisivät poliisien osalta varsin vähäiseksi, noin 150.000 euroa kahden vuoden ajalta, koska laskennallisesti säästöjä saavutettaisiin pääosin vain lomarahojen ja vuosilomakorvausten maksamisen osalta.

Esitysluonnoksessa kriisinhallintatehtävissä olevien vuosilomaoikeutta ehdotetaan rajoitettavaksi uudella 7 a §:llä. Pykäläluonnoksesta eikä sen perustelutekstistä selkeästi ilmene voitaisiinko tästä sopia toisin virkaehtosopimuksella. Poliisihallitus katsoo, että 7 a §:ää tai vähintäänkin sen perustelutekstiä tulee vielä tarkentaa ja selkeästi kirjoittaa, ettei säännöksestä voida sopia toisin virkaehtosopimuksella, kuten alkuperäinen tavoite on ollut. Lisäksi tulisi myös tarkastaa 7 a §:n 1 momentin viittauksia ja varmistaa, tulisiko viittauksen olla valtion virkaehtosopimuslain 1 §:n (kuten myös työehtosopimuslain 1 §) sijaan mainitun lain 2 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan virkamiesten palvelussuhteen ehtoista on voimassa, mitä niistä virkaehtosopimuksilla määrätään.

Poliisihallitus toteaa, että ehdotetussa 7 a §:ssä kriisinhallintatehtävissä olevien vuosilomaoikeutta rajoitetaan siltä osin kuin poissaolo kestää yli 12 kk (2-3 kohdat). Pykäläehdotuksen sanamuotojen perusteella jää epäselväksi, miten vuosilomaoikeus käytännössä lasketaan, jos ensimmäisen vuoden jälkeen poissaolo ei kestä toista täyttä vuotta. Pykälän perusteluja tulisi vielä tarkentaa ja kirjoittaa selkeästi, miten vuosilomaoikeus lasketaan esimerkiksi tilanteessa, jossa ensimmäisen täyden vuoden jälkeen poissaoloa kertyy esimerkiksi vain kuusi kuukautta (eli poissaolon kesto yhteensä 18 kuukautta). Lasketaanko vuosilomaoikeus 12 ja 6 kuukauden poissaoloon tuolloin täydeltä 18 lomanmääräytymiskuukaudelta vai vajaaksi jääneen vuoden osalta jollain muulla tavoin (suhdeosuus tai vastaava).

Julkisten koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:n mukaan vuosilomasääntelyyn ei tule tehdä muutoksia. Sen mukaan kompensatiivapaita ei voi rinnastaa vuosiloman kertymiseen, jonka määräkset liittyvät valtion vuosilomasopimukseen ja siihen periaatteeseen, että palvelussuhteen aikana vuosiloma kertyy normaalisti ja se on olennainen osa erityisesti palautumista, ja mahdollistaa henkilöiden siviilikriisinhallintatehtäviin lähtemisen jatkossakin. Kompensatiivapaita on luonteeltaan työaikakorvaus, ja se on tarkoitettu pääasiassa korvaukseksi ilta- ja viikonlopputyöskentelystä. Lisäksi on huomattava, että siviilikriisinhallinnan operaatioiden rekrytointipohja muodostuu vapaaehtoisista ja käytettävyytensä ilmoittaneista suomalaisista. Kriisinhallinnassa henkilöstön saatavuuden turvaaminen erityisen haasteellisessa toimintaympäristössä on nähty edellyttävän palvelussuhteen ehtojen kehittämistä kilpailukykyisemmiksi, ei heikommaksi.

Oikeus vuosilomaan on erittäin perusteltu palautumisen ja virkamiesten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta, eikä oikeutta tule heikentää. Hallituksen esitysluonnoksessa on laskettu esimerkkejä esityksen taloudellisista vaikutuksista, jotka ovat hyvin vähäiset. JUKO ei pidä perusteltuna säätää siviilikriisinhallintatehtäviin osallistuvien vuosilomaoikeuksista nykyistä tasoa heikentäen. Esitys on lisäksi menossa eteenpäin kiireellisenä budjettilakina, vaikka sillä ei käytännössä ole valtion talouteen vaikutusta. JUKO ei pidä tätä menettelyä perusteltuna.

JUKO pitää moitittavana menettelyä, jossa sopimuksenvaraisiin asioihin puututaan suoraan lailla. Vuosilomasta tulee sopia normaalien menettelytapojen mukaisesti ja vuosilomalain mahdollistamalla tavalla valtion virka- ja työehtosopimuksen tehneiden osapuolten välillä. Valtion virka- ja työehtosopimuksessa pystytään huomioimaan vuosiloman ansaintaan ja pitämiseen liittyvät mahdolliset muut seikat. Kriisinhallintatehtävissä kertyvät vapaat eivät ole vuosilomaa, vaan tehtävän aikaista kompensatiivapaita. Mahdolliset muutokset vuosiloman kertymiseen ja pitämiseen voivat vaikuttaa niin kriisinhallintatehtäviin hakeutumiseen, kuin niistä palautumiseen.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:n mukaan ehdotuksessa on kyse merkittävästä heikennyksestä vuosilomapäivien kertymisen ja lomakorvauksen osalta. Taloudellinen merkitys yksittäiselle operaatiolla palvelevalle siviilille on merkittävä. Sen sijaan tavoiteltava säästö, millä muutosta perustellaan, on valtion kannalta vaatimaton. JHL ry ei hyväksy palvelussuhteen ehtojen muuttamista yksipuolisesti lainsäädännön kautta.

JHL toteaa, että palvelussuhteen ehdoista on sovittu työ- ja virkaehtosopimuksin. Valtiolla on pitkä perinne ja hyvin toimiva neuvottelukulttuuri Valtion työmarkkinalaitoksen ja pääsopijajärjestöjen välillä. Kaikki palvelussuhteisiin kohdistuvat muutokset tulisi tuoda neuvottelupöytään. Osapuolet neuvottelevat sopimusten soveltamiseen ja tarvittaessa muuttamiseen tähtäävistä seikoista myös sopimuskauden aikana. Sitä kutsutaan jatkuvan neuvottelun menetelmäksi. JHL ry on valmis neuvottelemaan aina, niin kyseessä olevasta muutoksesta kuin muistakin sopimukseen liittyvistä asioista. Toimiva sopimusjärjestelmä on tae työrauhalle ja keskinäiselle luottamukselle työmarkkinoilla.

Ammattiliitto Pro ry. vastustaa jyrkästi sitä, että lailla rajoitettaisiin valtion virkamiehen ja työntekijän oikeutta ansaita vuosilomaa hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla syrjäyttäen valtion virka- ja työehtosopimuksessa asiasta sovitun määräyksen. Valtiolla on täysin vakiintuneesti sovittu valtion henkilöstön palvelussuhteen ehdoista valtion työmarkkinalaitoksen ja valtion pääsopijajärjestöjen kesken valtion virka- ja työehtosopimuksissa, eikä palvelussuhteen ehdoista ole säädetty laeilla. Ammattiliitto Pro ei näe mitään perusteita sille, että asiassa syrjäytettäisiin valtiolla vakiintunut neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä ja valtion työmarkkinalaitoksen ja pääsopijajärjestöjen vuosilomasopimuksen määräys. Ammattiliitto Pro katsoo, että vuosilomamääräysten kehittäminen tulee jättää valtion työmarkkinalaitoksen ja valtion pääsopijajärjestöjen sovittavaksi, eikä asiasta tule säätää lailla.

Ammattiliitto Pro katsoo lisäksi, että hallituksen esitys on kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimuksen vastainen, koska se rajoittaa valtion sopijapuolten mahdollisuutta sopia asiasta.

Valtion nykyinen virka- ja työehtosopimus on voimassa 28.2.2025 saakka. Ammattiliitto Prolla on valmius neuvotella vuosilomamääräyksen kehittämisestä ja sopia asia tulevissa virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa. Ammattiliitto Pro pitää mahdollisena asiasta neuvottelemisen ja sopimisen myös tätä ennen jatkuvan neuvottelumenettelyn kautta.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ei näe tarvetta muuttaa siviilikriisinhallintalaissa tarkoitettua palvelussuhteessa olevien taustavirallisten henkilöiden vuosilomaoikeutta koskevaa sääntelyä. Sen mukaan esitetyt muutokset heikentävät mahdollisuutta palautua mahdollisesti henkisesti raskaiksi muodostuvista kansainvälisistä tehtävistä. Muutoksella saattaa olla myös negatiivisia vaikutuksia henkilöiden motivaatioon hakeutua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin.

SPJL:n mukaan vuosiloman tarkoitus on antaa työntekijälle mahdollisuus toipua työn aiheuttamista rasituksista. Tämä korostuu siviilikriisinhallintatehtävissä, jossa työskentelysuhteet ovat poikkeuksellisen rasittavia. Palveluksen aikana saadut erilaiset vapaa tuovat vapautusta tehtävistä palvelussuhteen aikana ja siten erottavat työ- ja vapaapäivät. Näitä vapaita ei voi suoraan verrata vuosilomaan antamaan mahdollisuuteen palautumisen osalta. Palveluksen aikana tulevat vapaat syntyvät korvauksena mm. päivystämisestä, ilta- ja yötyöstä sekä viikonloppuna työskentelystä.

SPJL katsoo, että operaatiosta paluu on henkisesti vaikeampaa kuin sinne lähteminen, ja palautuminen vaatii aikaa siviilielämään sopeutumisenkin osalta. Vuosiloma antaa mahdollisuuden palautumiseen ja toipumiseen sekä omalta osaltaan ennalta ehkäisee mahdollisia traumaperäisten stressihäiriöiden kehittymistä. Palautuminen korostuu erityisesti komennuksilla, joiden kesto on huomattavan pitkä esimerkiksi kaksi vuotta. Esityksessä vuosilomaa taustavirasta kertyisi vähemmän yli vuoden mittaisilta komennuksilta kuin aiemmin siviilikriisinhallinnan tehtävillä. Palautuminen erityisesti pidemmiltä komennuksilta vaatii aikaa.

SPJL:n mukaan nykyinen vuosilomaoikeutta koskeva sääntely myös todennäköisesti houkuttelee taustavirallisia henkilöitä siviilikriisinhallintatehtäviin, jolloin tehtäviin on ainakin tätä silmällä pitäen mahdollisuus saada parhaat tekijät myös taustavirallisten joukosta. Palvelussuhteen ehdot kriisinhallintatehtävissä on pidettävä taloudellisesti kannattavina ja hyvinvointia tukevin, jotta myös tulevaisuudessa niihin saadaan valittua sopivimmat henkilöt.

Suomen kansainvälisen kriisinhallinnan poliisit ry. katsoo, että palvelussuhteen ehtojen pitäisi olla sellaisia, että myös niillä on merkitystä, kun henkilö miettii operaatioon tai sihteeristötehtäviin hakeutumista. Poliisien osalta voi todeta, että tehtäviin on kohtuudella nykyisillä ehdoilla hakijoita löytynyt, vaikka esimerkiksi EUAM Iraq ja EUPOL COPPS ovat ilmeisesti kärsineet hakijoiden määrän vähäisyydestä. Riskiä ja kustannuksia arvioitessa palvelussuhteen ehdoilla on huomattavaa merkitystä. Lisäksi voi huomioida, että Suomesta poliisin päällystötehtävistä erityisesti ns. matalan riskin operaatioihin hakeuduttaessa saattaa taloudellinen ”etu” progressiivisesta verotuksesta johtuen jäädä hyvin vähäiseksi vertailtuna taustaviran palkkaukseen ja poissaoloon kotimaasta ja läheisten luota.

Lähtökohtaisesti siviilikriisinhallintatehtäviin rekrytoitavien poliisien osalta palvelussuhteen ehtojen heikentämisellä on varsin todennäköisesti huomattavaa merkitystä henkilön harkitessa siviilikriisinhallintatehtäviin hakeutumista. Palvelussuhteen ehtojen heikentäminen mahdollisen urakehityksen vaarantumisen lisäksi ei ole hyvä yhtälö.

Historiallisesti on myös huomattavaa, että n. 25 vuotta sitten siviilikriisinhallintaan osallistuvien poliisien palvelussuhteen ehtoja oltiin huomattavasti heikentämässä, jolloin poliisit keskenään sopivat, ettei tehtäviin hakeuduta. Tämä aiheutti tilanteen, jossa Suomi ei pystynyt täyttämään kansainvälisiä sitoumuksiaan. Tilanne laukesi vasta poliittisen johdon puuttuttua asiaan eikä ehtoja tuolloin heikennetty. Vastaavanlaista tilannetta tuskin toivoo tai odottaa kukaan tulevaisuudessa nyt esitettävänä olevan heikennyksen vuoksi, mutta historia osoittaa, että palvelussuhteen heikennyksillä on merkitystä henkilön halukkuuteen rekrytoitua siviilikriisinhallintatehtävään.

Operaatiosta kertyvällä niin kutsutulla palvelusvapaalla edesautetaan henkilöstön työssä ja toimialueella jaksamista sekä suorituskyvyn ylläpitoa. Palvelusvapaa ei ole samalla tavoin virkamiehen vuosilomaan verrattava vapaa, vaan palvelusvapaan tarkoituksena on tarjota henkilöstölle mahdollisuus kotimaassa käynnille esimerkiksi henkilökohtaisten asioiden hoitamiseksi pitkän poissaolon jälkeen ja turvata palvelusturvallisuus toimialueella sekä vähentää esimerkiksi korkean riskin toimialueen olosuhteiden haitallista kuormitusta.

Esitysluonnoksessa mainituissa lausunnoissa on todettu, että kustannuksia aiheutuu lomarahosta, mahdollisesti maksettavista lomakorvauksista ja vuosiloman sijaisen palkkakuluista.

Lomarahat on maksettu virkavapaalla olevan poliisin taustaviran poliisilaitoksen budjetista. Tämä olisi kompensoitavissa siten, että Kriisinhallintakeskuksen budjetista poliisilaitosta hyvitetään vuosittain vastaavalla tavalla. Sopimusteknisesti tämän ei pitäisi olla kovin hankala asia, sillä sekä Kriisinhallintakeskus että poliisilaitokset ovat sisäministeriön alaisia.

Tiedossa ei ole, kuinka moni poliisilaitos on tosiasiallisesti maksanut lomakorvauksia. Tiedossa on tapauksia, joissa henkilö on eläköitynyt suoraan siviilikriisinhallintatehtävästä, jolloin lomakorvausten maksaminen on normaali menettely. Virassaan jatkavien osalta on epätodennäköistä, että lomakorvauksia ainakaan merkittävässä määrin maksetaan. Esityksessä ei ole mainittu lukuja siitä, miten paljon poliisilaitokset ovat tosiasiaassa lomakorvauksia maksaneet. Tämä kohta vaikuttaa tarkoitushakuiselta ja perustelemattomalta.

Esitysluonnoksessa on esitetty, että siviilikriisinhallintatehtävistä taustavirkaansa palavien vuosilomien ajaksi palkattaisiin sijaisia ja näistä aiheutuisi lisäkustannuksia (poliisilaitoksille). Luonnoksessa on esitetty laskelmia siitä, millaisia kustannuksia voisi aiheutua lomarahojen maksamisesta, vuosilomakorvauksista sekä vuosilomien ajaksi palkattavien sijaisten palkkauskustannuksista. Näistä laskelmista konkretiaa on ainoastaan lomarahojen maksujen osalta ja muut ovat pelkkää spekulatiota, joka ei perustu mihinkään tarkistettavissa olevaan faktaan. Vuosiloman ajaksi palkattavan sijaisen osalta voi poliisien osalta todeta, että sellaisia tilanteita esiintyy todella harvoin. Esimiestehtävien osalta käytäntönä on, että esimiehet sijaistavat toisiaan ja miehistötehtävissä ei pääsääntöisesti ole tarvetta sijaistamiseen. Tämä kohta vaikuttaa tarkoitushakuiselta ja perustelemattomalta – todellisuudessa ja käytännössä poliisilaitokset useimmiten säästävät kriisinhallintatehtäviin lähteneen henkilön palkkakustannukset sivukuluineen.

Yhteenvetona kustannusten osalta Suomen kansainvälisen kriisinhallinnan poliisit ry. toteaa, että ne perustuvat tosiasiallisiin toteutumiin ainoastaan maksettavien lomarahojen osalta, jotka olisivat edellä esitetyllä tavalla kompensoitavissa. Muilta osin kustannusvaikutuksista ei ole esityksessä esitetty mitään tosiasiallisiin kustannuksiin perustuvaa.

Sekondeerattuja poliiseja esitysluonnoksessa koskee ainoastaan vuosilomaoikeuden muuttaminen nykyisestä. Todettakoon, että valtion virkasuhteisten henkilöiden vuosilomaoikeuden rajoittaminen on hyvin poikkeuksellinen toimenpide, joka paitsi asettaa sekondeeratut virkasuhteiset eriarvoiseen asemaan muiden virkasuhteisten kanssa, myös tosiasiallisesti avaa mahdollisuuden käyttää tätä lainmuutosta mahdollisesti ennakkotapauksena jatkossa muiden henkilöstöryhmien lomaoikeutta tarkasteltaessa.

Suomen kansainvälisen kriisinhallinnan poliisit ry:n mukaan käsillä oleva esitys toteutuessaan olisi jokin heikennys siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden palvelusehtoihin vuoden sisällä. Lokakuussa 2024 poistuu lopullisesti asiantuntijoille maksettu 15€/vrk maksettu olosuhdekorvaus, jonka

nettovaikutus on n. -5500€/vuosi/asiantuntija. Tämän lisäksi nyt siis esitetään lomaoikeuden merkittävää hei-kennystä.

Esitysluonnoksessa on esitetty vertailu muiden maiden vuosilomakäytäntöihin. Vertailussa ei ole tehty kokonaisvertailua palvelussuhteen eduista, ja Suomen osalta vertailu pitäisi tehdä samankaltaisten maiden, so. Pohjoismaiden välillä, joissa julkinen sektori on kokonaisuudessaan melko samankaltainen. Asiantuntijoiden ansiotason lasku ja odotettavissa oleva vuosilomaoikeuden heikentyminen tulisi kompensoida joko palkkaluokkakorotuksin tai vuosittaisten huoltolentojen määrää lisäämällä. Pohjoismaista tanskalaiset poliisit saavat viisi huoltolentoa vuodessa ja ruotsalaiset neljä. Helpoimmin kompensatio olisi tehtävissä nostamalla Kriisinhallintakeskuksen maksamien huoltolentojen määrä vuodessa joko neljään tai viiteen. Poliisit edustavat kaikkein merkittävintä siviilikriisinhallintaryhmää ja toivottavaa olisi, että palvelussuhteen ehdot säilyisivät jatkossakin sellaisina, että hakijoita saadaan avoimiin tehtäviin ja Suomi pystyy vaivatta täyttämään antamansa sitoumukset siviilikriisinhallinnan osalta.

Suomen kansainvälisen siviilikriisinhallinnan poliisit ry. ei kannata sellaista uutta lainsäädäntöä, joka heikentäisi poliisien tai poliisitehtäviin rekrytoitujen henkilöiden etuja tai palvelussuhteen ehtoja nykytilanteeseen verrattuna.

C. Esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen siirtymäsäännös

Rajavartiolaitoksen esikunta kiinnittää huomiota siihen, että vuosilomalain 40 §:n siirtymäsäännöksen mukaan:

”Vastaavasti valtion virkaehtosopimuslain (664/1970), kunnallisen virkaehtosopimuslain (669/1970) tai evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain (968/1974) nojalla annettuja vuosilomaa koskevia, tästä laista poikkeavia määräyksiä saadaan soveltaa virkaehtosopimuksen päättymiseen saakka, jollei virkaehtosopimusta muuteta sitä ennen”.

Vastaava säännös on myös työaikalain 49 §:ssä. Edellä todettu siirtymäsäännös on selkeä ja soveltamiskäytännöltään vakiintunut ja tarpeen myös siviilikriisinhallintalakiin, jotta voidaan varmistaa, että valtion sopimuksella sovittu kertyminen varmuudella päättyy nykyisen sopimuskauden päättyessä. Samalla poistuu tarve lykätä 7 a ja 8 § voimaantuloa 1.3.2025 saakka. Ilman tuota säännöstä ja esitetyllä voimaantulolla muutoksen merkitys esimerkiksi VESL:n 7 §:ssä säädetyille virkaehtosopimuksen jälkivaikutukselle jää epämääräiseksi. Nyt asiaan ei ole otettu kantaa edes perusteluissa. Koko muutoksen voimaantulo voi RVLE:n näkemyksen mukaan olla vuoden 2025 alusta lukien ja siten ennen sopimuskauden päättymistä.

Kriisinhallintakeskuksen mukaan on perusteltua, että esitys sisältää vuosilomaoikeuden rajoittamisen osalta siirtymäsäännöksen. Siirtymäsäännöksen tulee yhtäältä antaa nimitettävälle riittävät tiedot alkavan tai jatkuvan palvelussuhteen tarkoista eduista nimityshetkellä ja toisaalta olla riittävän selkeä valtiotyönantajan sovellettavaksi. Ehdotetun palvelussuhteen alkamisen sijaan sovellettavuus saattaa olla tarkoituksenmukaisempaa sitoa nimitysajankohtaan, koska näiden kahden välillä saattaa olla useiden kuukausien ero.

D. Kriisinhallintakeskuksen johtajan viran kansalaisuusvaatimus (2. lakiehdotuksen 7 §)

Valtiovarainministeriö ei näe estettä ehdotetulle muutokselle. **Ulkoministeriö, Kriisinhallintakeskus, Tuomioistuinvirasto, Poliisihallitus** ja **Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry** kannattavat ehdotettua muutosta. **Puolustusministeriöllä** ei ole huomautettavaa muutosehdotukseen.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että arvioidessaan virkamieslain 7 §:ää vuonna 2017 perustuslakivaliokunta totesi säännöksestä seuraavaa:

”Ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperusoikeuden ja syrjintäkiellon kannalta. Kansalaisuus on sellainen 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu muu henkilöön liittyvä erotteluperuste, jota ei ilman hyväksyttävää syytä saa käyttää erottelevan lainsäädännön perusteena (PeVL 26/2010 vp). Kansalaisuusvaatimukselle voidaan tässä tapauksessa katsoa olevan hyväksyttävät syyt, ja

erotteluperusteen rajoitettu soveltamisala täyttää oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Kansalaisuus-vaatimuksen soveltamiskohde on määritelty riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Esitys on tältäkin kannalta arvioituna valtiosääntöoikeudellisesti ongelmaton.” (PeVL 33/2017, s. 3).”

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen säätämisyjärjestysjaksossa ei ole kuvattu tarkemmin, mitä olisivat tarkalleen ne perusteet, joiden katsotaan muodostavan hyväksytyt syy erilaiselle kohtelulle. Perustuslakivaliokunta on vuonna 2017 kiinnittänyt vastaavan arvion siihen, että kyseisessä tapauksessa esitettyjen perustelujen johdosta kansalaisuusvaatimuksella on katsottu olevan hyväksytyt syy. Oikeusministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa säätämisyjärjestysjaksoon tulisi täsmentää tätä arviointia siitä, minkä seikkojen katsotaan olevan perustuslain 6 §:n kannalta hyväksyttävä syy kansalaisuusvaatimukselle.

E. Muun sääntelyn tarve

Rajavartiolaitoksen esikunta huomauttaa, että lomien antamista koskevat vuosilomasopimuksen sopimusmääräykset ovat pääosin pakottavia ja vain osasta niistä voidaan poiketa rajoitetusti sopimalla siitä virkamiehen kanssa. Tilannetta pahentaa siten se, että vuosilomasopimuksella sovitut ajankohdat lomien antamiselle ovat pitkien siviilikriisinhallinnan palvelussuhteiden jälkeen ainakin osittain jo menneet eikä lomien antamisesta muulla tavoin ole sovittu mitään. Se, että työkyvyttömyyden tai perhevapaan johdosta siirretyn loman antamisesta normaalijärjestyksestä poikkeavasti on sovittu nimenomaisesti erikseen, ei ole omiaan selkeyttämään asiaa, vaan vaikeuttaa korostetusti nyt puheena olevien lomakertymien viivästyneen antamisen perustelemista. Siviilikriisinhallintapalvelusta varten myönnetyn virkavapaan, johon virkamiehellä on oikeus, ajalle työnantajalla ei ole mahdollisuutta eikä siten myöskään velvollisuutta sijoittaa lomiamia. Mutta siviilikriisinhallintapalveluksen vuoksi myönnetyn virkavapaan päätyttyä työnantajalla on velvollisuus noudattaa virkaehtosopimuksia, joten niissä sovitusta poikkeamiseen pitäisi olla sopimusperuste.

Rajavartiolaitoksen esikunnan mukaan vähintään pitäisi olla yksiselitteisesti ja sitovasti sovittu siitä, että työnantajalla on mahdollisuus antaa siviilikriisinhallintapalvelusta varten myönnetyn virkavapaan vuoksi antamatta jääneet, sitä ennen tai/ja sen aikana kertyneet, vuosilomat tietyn toiminnan asianmukaisen jatkumisen varmistavan määräajan kuluessa edellä mainitun virkavapaan päättymisestä. Sen vaihtoehtona tulisi työnantajalla olla mahdollisuus korvata kertyneitä vuosilomia ainakin osittain rahakorvauksena ilman, että asiasta tarvitsee sopia virkamiehen kanssa. Vuosilomista tehdystä valtion virka- ja työehtosopimuksen 22 §:ssä on sovittu täysin riittämättömästi mahdollisuudesta sopia vain osa kertymistä korvattavaksi rahana.

Lainsäädäntömuutosten ohella Rajavartiolaitoksen esikunta pitää siten erityisen tärkeänä, että rinnalla kehitetään vuosilomasopimusta edellä todetuilta osin valtion nykyisen sopimuskauden päättyessä 28.2.2025.

Poliisihallitus toteaa, että siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annettua lakia tulisi muutoinkin uudistaa erityisesti Kriisinhallintakeskuksen tiedonsaantioikeuden ja tietojen luovuttamisen osalta.

Lain 17 §:ssä tarkoitetun siviilikriisinhallinnan asiantuntijarekisterin rekisterinpitäjä on Kriisinhallintakeskus. Lain 19 §:ssä säädetään 17 §:ssä säädetyn asiantuntijarekisterin tietojen luovuttamisesta. 19 §:n mukaan asiantuntijarekistereissä olevia tietoja voidaan salassapitosäännösten ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa rekrytointi-, koulutus- ja tutkimustarkoituksessa ulkoministeriölle, sisäministeriölle, Euroopan unionille, kansainväliselle järjestölle tai operaation toimeenpanijalle. Ennen tietojen luovuttamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Näin ollen asiantuntijarekisteriin talletettua henkilön nimeä tai muuta tietoa ei voida luovuttaa Poliisihallitukselle tai muulle poliisiyksikölle taikka muullekaan virastolle, ellei henkilö itse siitä työnantajalleen ilmoita, mihin voisi silti olla perustellusti kuitenkin tarvetta.

Kriisinhallintakeskukselle ei ole laissa säädetty mitään oikeutta saada henkilötietoja kriisinhallinta-asioiden hoitamista varten toisin kuin Puolustusvoimille on säädetty henkilötietojen käsittelystä puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 34 §:ssä varsin laajat tiedonsaantioikeudet asevelvollisuus- ja kriisinhallinta-asioiden hoitamista varten. Lähtökohtana voimassaolevassa laissa on, että rekisterinpitäjänä toimiva Kriisinhallintakeskus saa rekisteriin talletettavat tiedot pääsääntöisesti henkilöiltä itseltään. Joissain tilanteissa voisi olla perusteltua pyytää virkamiehen tai muun työntekijän

työnantajalta arviota henkilön soveltuvuudesta kriisinhallintatehtäviin. Hallituksen esityksessä HE 164/2018 vp. koskien lain 18 §:ää todetaan, että rekisterinpitäjänä toimiva Kriisinhallintakeskus ja Pelastusopisto saivat tiedot sekä henkilöltä itseltään että toimiessaan työnantajana taikka koulutuksen tai harjoituksen järjestäjänä. Sama lähtökohta oli jo alkuperäisessä hallituksen esityksessä HE 206/2004 vp.

Poliisihallitus esittää harkittavaksi, että näitä edellä mainittuja säännöksiä koskien tiedon luovuttamista ja oikeutta saada henkilötietoja arvioitaisiin tarkemmin, jotta Kriisinhallintakeskuksella olisi käytössään kaikki tarpeelliset tiedot tehtävään ehdolle asetetuista, palvelussuhteeseen nimitetyistä ja koulutukseen tai harjoitukseen osallistuvista henkilöistä. Asiantuntijarekisterin tietojen luovuttaminen rekrytointitarkoituksessa Poliisihallitukselle tai muulle viranomaiselle olisi tärkeää, jotta siviilikriisinhallinnan koulutukseen ja tehtäviin voitaisiin esittää niihin parhaiten soveltuvia asiantuntijoita.

Turvallisuusselvitysmenettelyn kautta saadaan tietoja henkilön nuhteettomuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi, mutta sitä kautta ei saada tietoja esimerkiksi virkamieheen kohdistuneista virkamiesoikeudellista seuraamuksista, jolla voi olla vaikutusta arvioon henkilön soveltuvuudesta kriisinhallintatehtäviin.

Lainsäädäntöneuvos

Tapio Puurunen

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

VN/32988/2023-SM-45

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: